

Ikääntyvien kotihoidossa käytettävien teknologioiden oltava toimivia ja käyttäjystävällisiä

Teknologian käyttöönottoon on ladattu runsaasti erilaisia toiveita niin kotihoidon asiakkaiden lääkehoidon kuin kotihoidon työntekijöiden työn sujuvoittajana. Teknologisoitumisen toivotaan tuovan mukanaan julkisen talouden kustannussäästöjä, korjaavan alan työvoimapulaa sekä tehostavan työn tekemisen tapoja. Kotihoidon lääkeannosteluteknologioita kartoittava tutkimus tukee toivotun suuntaisia vaikutuksia potilasterveyteen sekä terveystalouden palvelujen käyttöön ja kustannuksiin. Onnistunut teknologisoitumiskehitys kuitenkin edellyttää sen käyttäjien näkökulman huomioimista.

JOHTOPÄÄTÖKSET

1. Lääkeannosteluteknologiat voivat tukea kotihoitopotilaiden terveyttä ja vähentää terveystalouden palvelujen käyttöä ja kustannuksia.
2. Kotihoidon työn olosuhteet eivät tue teknologisoitumista parhaalla mahdollisella tavalla.

Olli Salmensuu ja Tiina Sihto

Lääkeannosteluteknologiat voivat tukea kotihoitopotilaiden terveyttä ja vähentää terveyspalvelujen käyttöä ja kustannuksia.

Ikääntymisen myötä sairastuvuus ja lääkityssuunnitelman monimutkaisuus lisääntyvät ja päällekkäislääkitysten mukanaan tuomat riskit kasvavat. Vaikeus hallita lääkkeiden käyttöä on yksi ikääntyneiden ihmisten itsenäisen elämän suurimmista haasteista.

Valtaosa haluaisi elää kotonaan, mikä laitoshoitoon verrattuna toisi myös julkisen sektorin kustannussäästöjä

Valtaosa ikääntyneistä ihmisistä haluaisi mahdollisuuksiensa mukaan elää kotonaan, mikä onnistuessaan on laitoshoitoon verrattuna myös kustannustehokkaampi vaihtoehto. SustAgeablen tutkimuksessa selvitettiin, miten kotona asuvien ikääntyneiden henkilökohtaiset lääkehallintalaitteet vaikuttavat terveyteen, terveyspalveluiden käyttöön ja kustannuksiin sekä potilaiden hoidon kokemukseen ja omaishoitajien kuormitukseen (Salmensuu et al. a, b, julkaisematta). Kansainvälisen näytön perusteella mitatut vaikutukset terveyteen, terveyspalveluihin ja kustannuksiin olivat laajasti odotetun suuntaisia.

Lääkeannostelun teknologiat: Lääkeannosteluteknologioiden, kuten automaattisten lääkeannostelijoiden, koneellisen annosjakelun ja manuaalisten annostelupakkausten käyttöönotto voi tukea potilaiden terveyttä sekä vähentää terveyspalvelujen käyttöä ja kustannuksia. Tulosten mukaan lääkeannosteluteknologioiden käyttö kohentaa terveyttä sekä lieventää sairauksien oireita. Tässä suhteessa tutkimusnäyttöä on olemassa erityisesti teknologioiden myönteisistä vaikutuksista kliinisiin tulosmuuttujiin, kuten verenpaineeseen, kolesteroliin ja hemoglobiiniin. Näyttöä teknologioiden vaikutuksesta terveyspalvelujen käytön ja kustannusten (tai niiden kasvun) hillintään on vain rajoitetusti. Käyttäjäystävällisten teknologioiden hyöty luultavasti kasvaa iän ja lääkkeiden hallinnan ongelmien kasvaessa, mutta tätä ei kuitenkaan ole juuri tutkittu.

Mobiilisovellukset: Mobiililaitteiden lääkemuistutussovellukset voivat myös olla kustannustehokas matalan kynnyksen ratkaisu ihmisille, joilla on riittävä digitaalinen lukutaito ja terveys. Tulosten mukaan lääkemuistutussovelluksien käytöllä on myönteisiä terveysvaikutuksia erityisesti kohonneen verenpaineen hillinnässä. Näyttö sovelusten vaikutuksista terveyspalvelujen käyttöön on rajoitettua.

Kotihoidon työn olosuhteet eivät tue teknologisoitumista parhaalla mahdollisella tavalla

Teknologian hyödyntämisessä myös koti- ja vanhushoivatyöntekijöiden kokemukset ovat tärkeitä. Kyselytutkimuksen perusteella työntekijöiden teknologian käyttämiseen liittyvissä kokemuksissa painottuvat kielteisiksi mielletyt tunteet, kuten turhautuminen, epävarmuus ja suuttumus (Lampi & Sihto 2022; Toivanen et al., julkaisematon käsikirjoitus).

Työntekijät eivät vastusta teknologian käyttöä, vaan käyttöön liittyviä olosuhteita

Kielteiset tunteet eivät kohdistu teknologian käyttöön itsessään, vaan sen käyttöön liittyviin olosuhteisiin, kuten teknologian hitauteen ja toimimattomuuteen, kotihoidon heikkoihin työskentelyolosuhteisiin sekä työntekijöiden kokemiin aikapaineisiin, joiden vuoksi aikaa perehtyä uuden teknologian käyttöön ei ole.

Vastauksissa toistuu turhautuminen laitteiden ja sovellusten hitauteen ja toimintavarmuuden puutteeseen, joka johtaa aikapaineiden kasvuun jo valmiiksi kiireisessä työssä. Turhautuminen yhdistyy usein erityisesti tietojärjestelmien kankeuteen ja käyttäjäystävällisyyden puutteeseen. Tietojärjestelmät koetaan monimutkaisina, päivitysten tarve tiheänä ja salasanojen määrä suurena. Kokonaisuus nähdään myös sirpaleisena eli tarpeellinen tieto ei siirry automaattisesti muihin järjestelmiin, vaan osa tiedoista täytyy kirjata useampaan eri järjestelmään.

Myös työvälineet, kuten puhelimet ja tietokoneet, saattavat olla malleiltaan vanhentuneita, jolloin esimerkiksi kirjaamisten tekeminen ei onnistu. Työntekijöiden vastauksissaan mainitsemista yksittäisistä teknologioista korostuukin erityisesti kirjaaminen, jonka koetaan vievän teknologian toimiessakin aikaa suorasta asiakastyöstä.

Ennen uusien teknologisten innovaatioiden käyttöönottoa tulisikin varmistaa, että kotihoidon työn perusinfra (käytössä olevat sovellukset, laitteet ja internetyhteydet) toimii. Kotihoidon jo valmiiksi aikapaineistetussa työssä tulisi myös varmistaa, että työntekijöille on varattu tarpeeksi työaika uusien teknologioiden käytön opetteluun. Monet nykyisistä teknologioista kärsivät myös käyttäjäystävällisyyden puutteesta, mihin yhtenä ratkaisuna voisi olla kotihoidon työntekijöiden tiiviimpi osallistaminen uusien teknologioiden kehitykseen ja käyttöönottoon.

Väestön ikääntyminen aiheuttaa haasteita hyvinvointivaltion taloudelliselle kestävyydelle sekä nykyisen kaltaisille etuuksille ja palveluille. Tämä saattaa vaarantaa yhteiskuntamme sosiaalisen kestävyuden ja lisätä eriarvoisuutta. Pyrimme tunnistamaan, milloin taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys tukevat toisiaan, mutta myös tilanteet, joissa näiden välille syntyy ristiriitoja. SustAgeable-tutkimushanke etsii ratkaisuja, jotka takaavat hyvinvoinnin ja turvaavat hyvinvointivaltion rahoituspohjan myös tulevaisuudessa.

Tutkimusta rahoittaa strategisen tutkimuksen neuvosto, joka toimii Suomen Akatemian yhteydessä.

Verkkosivut: sustageable.fi

KIRJOITTAJAT

Olli Salmensuu, tutkijatohtori Itä-Suomen yliopisto
olli.salmensuu@uef.fi

Tiina Sihto, tutkijatohtori Helsingin yliopisto
tiina.sihto@helsinki.fi

LUE LISÄÄ

Lampi, A., & Sihto, T. (2022). Kotihoidon työntekijöiden teknologiaan liittyvät tunteet. *Työelämän tutkimus*, 20(3), 411–435. DOI: <https://doi.org/10.37455/tt.114442>

Salmensuu, O., Hyttinen, V., Isotalo, J., Rijken, M., Linnosmaa, I., Kaarakainen, M. (a) Kotona asuvien seniorien henkilökohtaisten lääkehallintalaitteiden käytön vaikutuksia: Systemaattinen katsaus lääkeannostelulaitteista (Effects of using personal medication management devices by home-dwelling older adults: A systematic review of dispenser devices). Arvioitavana oleva käsikirjoitus.

Salmensuu, O., Isotalo, J., Hyttinen, V., Linnosmaa, I., Rijken, M., Kaarakainen, M. (b) Kotona asuvien seniorien henkilökohtaisten lääkehallintalaitteiden käytön vaikutuksia: Systemaattinen katsaus mobiilimuistuttajasovelluksista (Effects of using personal medication management devices by home-dwelling older adults: A systematic review of mobile reminder apps). Arvioitavana oleva käsikirjoitus.

Toivanen, I., Lampi, A., Sihto, T., Oinas, T. & Taipale, S. Vanhustyöntekijöiden teknologiaan liittämät tunteet – avovastausten analysoiminen tekoälypohjaisen klusteroinnin keinoin. Arvioitavana oleva käsikirjoitus.